

*Людмила Веремюк,
УДПУ імені Павла Тичини
м. Умань, Україна*

Теоретичні засади формування навчально - виховного середовища початкової школи як складової “школи дії” В.А.Лая.

Сьогодні вченими здійснюються пошуки різних шляхів для розв’язання завдань, які опираються на врахування передового та інноваційного педагогічного досвіду, накопиченого в історії педагогіки. У цьому контексті досить привабливим є період кінця ХІХ – початку ХХ ст. “реформаторська педагогіка”. Він об’єднав педагогів багатьох країн у їх бажанні реформувати систему освіти, яка не відповідала вимогам того часу й потребам дитини.

Лідером реформаторської педагогіки, на думку багатьох учених, був Джон Дьюї, творець прагматичної педагогіки, який асоціюється з новим вихованням та трудовою школою. На принцип прагматизму, висунутий ним, опирався у своїй педагогіці німецький педагог Вільгельм-Август Лай.

Через усі праці В.Лая проходить ідея “праці”. Вона розглядалась ним не як навчальний предмет, а як принцип навчання усіх дисциплін. Ручна праця, за В.А. Лая, повинна вводитися в початкову школу перш за все як засіб розумового, фізичного та духовного розвитку учнів. У книзі “Школа дії. Реформа школи відповідно до вимог природи і культури”, що вийшла у 1911 році, В.Лай розвинув ідею школи-общини, в якій моделюється природне й соціальне середовище, де учень привчається узгоджувати свої дії із законами довкілля і вимогами співтовариства [1].

У діях дитини знаходять вияв її уявлення про навколишній світ. Оскільки в основі дії покладені вроджені або набуті в процесі життєвого досвіду рефлексії, то виховання і навчання у першу чергу повинні ґрунтуватися на них. Діючи дитина пізнає світ, а пізнаючи його – теж діє.

В.А. Лай у своїй практиці виходив з того, що в основі виховання і навчання повинні лежати реакції-дії: дитина відчуває вплив ззовні, розумово

переробляє його, й уявлення, що склалися в результаті цього відчуття виражає за допомогою різних засобів. На думку Вільгельма Лая, способом реалізації педагогіки дії та основою виступало життя дитини з її гармонійним розмаїттям реакцій. Будь-яка дитина, навіть необдарована, за В. Лаем, здатна більше запам'ятати, ніж доросла людина [2, 187].

Згідно з основним дидактичним принципом В. А. Лая, предмети викладання у початковій школі повинні бути об'єднані, з одного боку, в сенсорну групу, в центрі якої було б спостереження і предметне навчання (Sachunterricht), а з іншого боку – в моторну групу, при якому на першому плані повинні бути зображувальні елементи – формальне навчання (Formunterricht). Обидві групи мають перебувати в тісній взаємодії і зливатися у сенсорно-моторну єдність.

Великого значення, особливо для початкової школи, В.Лай надавав грі. Приводячи в дію більшу кількість інстинктів, гра покращує увагу, розумові здібності[1, 123]. “Кожна гра дитини, кожен рух, акт мовлення або діяльності є навчанням у широкому розумінні” [2, 5].

На підставі вищевикладеного ми дійшли висновку: ідеї педагогів-реформаторів, представником яких є В.Лай, є актуальними й у наш час. Концептуальні положення педагогічної теорії В. Лая роблять важливий внесок у пізнання природи дитини та особливостей її розвитку, при якому вихідним пунктом виступає саме життя дитини з її гармонійним розмаїттям реакцій. Враховуючи це, педагоги початкової школи зможуть краще пізнати і зрозуміти дитячі особистості, розвинути їх здібності і таланти.